

4. Klyuchnyk V. M. Osoblyvosti stanovlennya systemy derzhavnoho rehulyuvannya ukrayins'koho fondovoho rynku / V. M. Klyuchnyk // Derzhavne budivnytstvo. – 2009. – # 2 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/2/09.pdf>

5. Brovkova A. L. Evolyutsiya finansovo-pravovoho rehulyuvannya rynku tsinnykh paperiv v Ukrayini / A. L. Brovkova // Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – 2014. – # 1. – S. 30-36.

6. Vnutrishnya torhivlya: Ekonomichna statystyka: Statystychna informatsiya Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7. Ul'yanova N. Kudy vyhidno investuvaty v 2016 rotsi : NV. Novoe vremya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nv.ua/ukr/publications/kudi-vigidno-investuvati-v-2016-rotsi-92832.html>

8. Prohrama rozvytku fondovoho rynku : Natsional'na komisiya z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nssmc.gov.ua/fund/development/plan>

Рецензент: Балджи М.Д., д.е.н., професор, зав. кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету

22.04.2016

УДК 33.336.67

Бровкова Олена, Бровкова Катерина, Нго Тієн Донг

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ТА РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті досліджено фактори і резерви підвищення прибутковості підприємств харчової промисловості. Автори прийшли до висновку, що в теорії і практиці копіюються західні методики розрахунку рентабельності або методики розрахунку рентабельності,

які використовувалися в адміністративно-командній економіці.

Наведено класифікацію показників рентабельності. Розглянуті показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності: виробничої, фінансової, інвестиційної. Їх використовують для оцінки діяльності підприємства і як інструмент в інвестиційній політиці і ціноутворенні.

При аналізі літературних джерел встановлено, що існують різні підходи до визначення сутності резервів. Автори пропонують класифікацію резервів підвищення прибутковості для підприємств харчової промисловості. Аналіз факторів підвищення рентабельності обґрунтував необхідність враховувати їх взаємозв'язок для досягнення певного рівня. Особливу увагу приділено аналізу факторів, що впливають на рентабельність виробу. При визначенні рентабельності виробництва аналізується вплив таких чинників як зміна фондомісткості продукції, зміна частки прибутку на гривню реалізованої продукції.

Ключові слова: класифікація, фактори, резерви, прибутковість, рентабельність, ефективність, фондомісткість, показники рентабельності, ціноутворення, інвестиційна політика.

Бровкова Елена, Бровкова Екатерина, Нго Тисн Донг

ИССЛЕДОВАНИЕ ФАКТОРОВ И РЕЗЕРВОВ ПОВЫШЕНИЯ ПРИБЫЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье исследованы факторы и резервы повышения прибыльности предприятий пищевой промышленности. Авторы пришли к выводу, что в теории и практике копируются западные методики расчета рентабельности или методики расчета рентабельности, которые использовались в административно-командной экономике.

Приведена классификация показателей рентабельности. Рассмотренные показатели рентабельности характеризуют эффективность работы предприятия в целом, прибыльность разных направлений деятельности: производственной, финансовой, инвестиционной. Их используют для оценки деятельности

предприятия и как инструмент в инвестиционной политике и ценообразовании.

При анализе литературных источников установлено, что существуют различные подходы к определению сущности резервов. Авторы предлагают классификацию резервов повышения прибыльности для предприятий пищевой промышленности. Анализ факторов повышения рентабельности обосновал необходимость учитывать их взаимосвязь для достижения определенного уровня. Особое внимание уделено анализу факторов, влияющих на рентабельность изделия. При определении рентабельности производства анализируется влияние таких факторов как изменение фондоемкости продукции, изменение доли прибыли на гривну реализованной продукции.

Ключевые слова: классификация, факторы, резервы, прибыльность, рентабельность, эффективность, фондоемкость, показатели рентабельности, ценообразование, инвестиционная политика.

Brovkova Olena, Brovkova Katerina, Ngo Dong Tien

STUDY OF FACTORS AND RESERVES INCREASE PROFITABILITY OF FOOD INDUSTRY

The paper examines the factors and reserves of increase of profitability of the food industry. The authors concluded that the theory and practice of copying Western methods of calculating the profitability of or method of calculation of profitability used in the administrative-command economy.

Classification of profit margins. The above margins characterize the performance of the enterprise as a whole, the profitability of the different areas of activity: manufacturing, financial, investment. They are used to assess the activity of the enterprise as a tool in the investment policy and pricing.

In the analysis of the literature found that there are different approaches to defining the essence of reserves. The authors propose a classification of reserves to improve profitability for the food industry. Analysis of increasing the profitability of factors to take into account the need to substantiate their relationship in order to achieve a certain level.

Particular attention is paid to the analysis of factors affecting the profitability of the product. In determining the profitability analysis of the impact of factors such as a change in capital intensity of production, changes in the share of profit on sales hryvnia.

Keywords: classification, factors, reserves, profitability, rentability, efficiency, capital intensity, profitableness, pricing, investment policy.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Одним з пріоритетних завдань державної політики у всіх країнах світу є продовольче забезпечення, яке залежить від ефективності функціонування виробничих галузей продовольчих комплексів країн, в т.ч. харчової промисловості, оскільки саме за рахунок цього в основному формуються продовольчі фонди та створюються стратегічні запаси продовольства в країні. Від обсягів виробництва продуктів харчування, їх асортименту, якості, рівня собівартості та, як наслідок, цін, залежить не тільки рівень життя населення, але і взагалі його фізичне виживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні основи, окремі аспекти та метрологічні основи підвищення рівня прибутковості підприємств були досліджені І.О.Бланком, Ізмайловою К.В., Ковальов В.В., А.М.Поддєрьогіним, Шереметом А.Д.

Аналіз опублікованих праць дозволяє зробити висновок про недостатню систематизацію чинників підвищення прибутковості для окремих галузей економіки.

У вітчизняній теорії та практиці копіюють західні методики розрахунку рентабельності чи використовують методики розрахунку рентабельності, які використовувалися у адміністративно-командній економіці.

Вітчизняна теорія та практика переняла показники, які використовують у західній економіці.

Ціль статті – визначити чинники та резерви підвищення прибутковості підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу. Управління прибутковістю – це основний напрям в системі управління підприємства в умовах ринку. Щоб ефективно управляти прибутковістю слід визначитися з чинниками, які впливають на рентабельність та розкрити резерви

підвищення рентабельності.

Управління чинниками прибуткової роботи підприємства здійснюється не тільки за допомогою показників прибутку, але і шляхом розрахунку показників рентабельності.

Щоб управляти, треба правильно вимірювати рентабельність. У вітчизняній теорії та практиці копіюють західні методики розрахунку рентабельності чи використовують методики розрахунку рентабельності, які використовувалися у адміністративно-командній економіці.

Абсолютна сума прибутку, отримана підприємством, у тому числі прибуток від основної діяльності, є дуже важливими показниками. Однак вони не можуть характеризувати рівень ефективності господарювання. За інших однакових умов більшу суму прибутку отримає підприємство, яке володіє більшим капіталом, використовує більше живої і матеріальної праці, більше виробляє і реалізує продукції (робіт, послуг).

Прибуток – це частина отриманого на вкладений капітал чистого доходу підприємства, що характеризує його винагороду за ризик підприємницької діяльності [2, с.213].

Щоб зробити висновок про рівень ефективності роботи підприємства, отриманий прибуток необхідно порівняти зі здійсненими витратами.

По-перше, витрати можна розглядати як поточні витрати діяльності підприємства, тобто собівартість продукції (робіт, послуг). Тут можливі різні варіанти визначення поточних витрат і прибутку, що використовуються у розрахунках.

По-друге, витрати можна розглядати як авансовану вартість (авансований капітал) для забезпечення виробничої та фінансово-господарської діяльності підприємства. Тут також можливі різні варіанти визначення авансованої вартості й визначення прибутку, що береться для розрахунків.

Співвідношення прибутку з авансованою вартістю або поточними витратами характеризує таке поняття, як рентабельність. У найширшому, найзагальнішому розумінні рентабельність означає прибутковість або дохідність виробництва і реалізації всієї продукції (робіт, послуг) чи окремих її видів; дохідність підприємств, організацій, установ у цілому як суб'єктів господарської діяльності;

прибутку різних галузей економіки.

Рентабельність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку. Однак її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку. Рентабельність – це відносний показник, тобто рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках [2, с.319].

Різні варіанти рішень, що приймаються при визначенні прибутку, поточних витрат, авансованої вартості, для розрахунку рентабельності, зумовлюють наявність значної кількості показників рентабельності. На рис. 1 наведено класифікацію показників рентабельності.

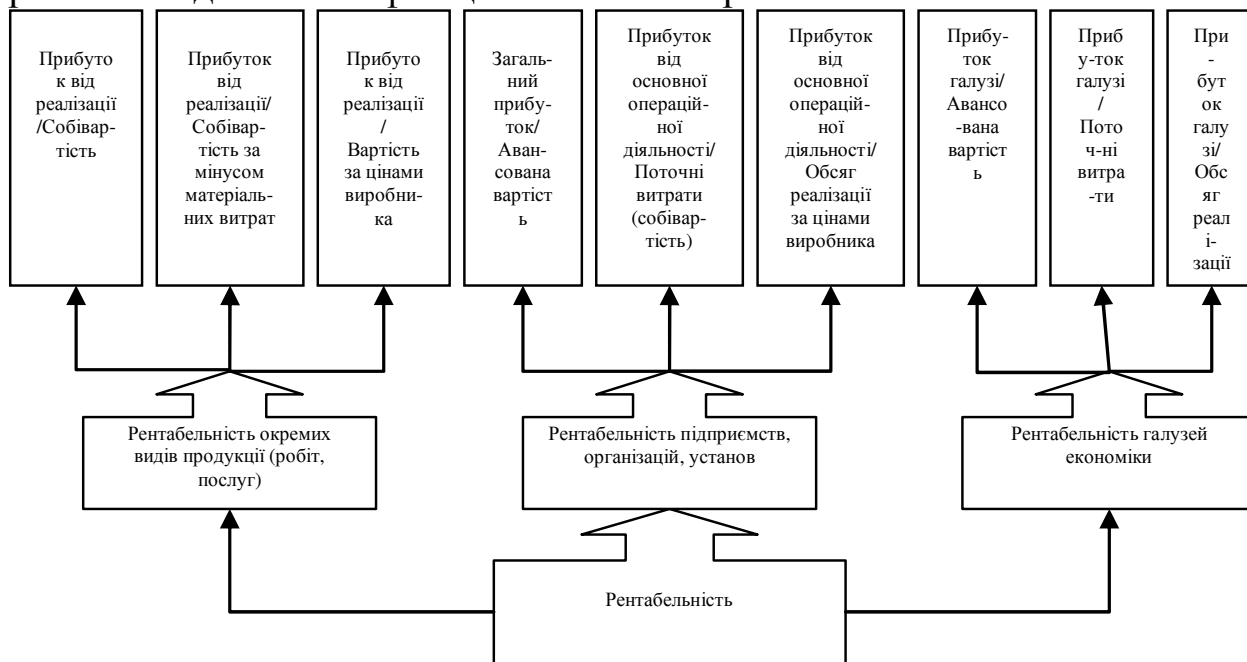

Рис. 1. Класифікація показників рентабельності

Обчислення рентабельності окремих видів продукції (робіт, послуг) може ґрунтуватися на показниках прибутку від їх випуску або реалізації. При цьому поточні витрати можуть братися в таких варіантах: собівартість продукції (виробнича); собівартість продукції за виключенням матеріальних витрат (заново створена вартість); вартість продукції в цінах виробника (вартість за мінусом непрямих податків). Для розрахунку рівня рентабельності підприємств можуть використовуватися: чистий прибуток; прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), тобто від основної діяльності. При цьому прибуток зіставляється з авансованою вартістю, яку можна визначити в різних варіантах (весь капітал підприємства, власний капітал,

позичковий капітал, основний капітал, оборотний капітал) [2, с.246-247].

Для розрахунку рентабельності галузей економіки береться загальна сума прибутку, отримана підприємствами, об'єднаннями, іншими госпрозрахунковими формуваннями, що входять у відповідну галузь економіки. На рівень рентабельності галузі впливатиме наявність у ній низькорентабельних і збиткових підприємств.

До показників рентабельності продукції відносять:

1. Рентабельність окремих виробів – розраховується як відношення прибутку від виробу до собівартості самого виробу.

2. Рентабельність реалізованої продукції - розраховується як відношення прибутку від реалізації продукції (або чистого прибутку) до виручки від реалізації продукції.

3. Рентабельність виробництва – розраховується як відношення прибутку від реалізації до вартості основних фондів і матеріальних оборотних коштів.

Показники рентабельності показують частку прибутку в кожній грошовій одиниці витрат, або частку товарної продукції в собівартості продукції.

Показники рентабельності можна розраховувати і за окремими структурними підрозділами, і за видами діяльності.

Завданнями аналізу рентабельності підприємства є:

1) оцінка виконання визначених параметрів (плану, прогнозу тощо);

2) визначення факторів зміни їх рівня;

3) пошук резервів зростання рентабельності;

4) розробка заходів для використання виявлених резервів.

Вибір і послідовність аналізу рентабельності визначається його завданням. Так, для оцінки результатів діяльності підприємства аналізують рентабельність реалізованої продукції для вивчення виробництва окремих видів продукції з погляду попиту на них, доцільності їх випуску – рентабельність окремих виробів і фактори її зміни.

Варто визначити рівень рентабельності не тільки в цілому по підприємству, а й у його структурних підрозділах, а також за видами діяльності підприємства (основна, інвестиційна, фінансова тощо).

Сукупність показників рентабельності всебічно відбиває

ефективність виробничої (операційної), інвестиційної та фінансової діяльності підприємства і відповідає інтересам учасників економічного процесу .

Перед тим як визначити фактори та резерви підвищення рентабельності підприємства, розглянемо формування резервів на підприємствах харчової промисловості.

В економічній науковій літературі наводяться різноманітні підходи щодо визначення сутності резервів. За визначенням А.О. Заїнчковського “Резерви – це невикористані, але реальні можливості підвищення продуктивності праці, які можуть бути виражені кількісно і реалізовані протягом певного часу. Внутрішньовиробничі резерви виявляють безпосередньо на підприємстві. Це – вдосконалення та ефективне використання техніки й робочої сили, скорочення втрат робочого часу, економія сировини і матеріалів, раціональне використання обладнання. Внутрішньовиробничі резерви включають також резерви зниження трудомісткості, поліпшення використання робочого часу, вдосконалення структури персоналу, економії предметів та засобів праці” [5, с.80]. Н.І.Баканов і А.Д.Шеремет вважають, що резерви це "невикористані можливості зниження поточних і авансованих витрат ресурсів за даного рівня розвитку продуктивних сил і виробничих відносин" [6, с.236]. Резерви підвищення ефективності розвитку переробних галузей агропромислового комплексу в умовах ринкової системи господарювання - це невикористані в даний проміжок часу можливості збільшення обсягів виробництва продукції в розрахунку на одиницю сукупних витрат живої та уречевленої праці за існуючого рівня розвитку матеріально-технічної бази галузі. Вони відображають потенційні можливості підприємств галузі щодо підвищення ефективності виробництва і рахунок незначних додаткових коштів і залежать від стану виробничого потенціалу галузі та рівня його використання. Як економічна категорія резерви - складова понятійного апарату економічної ефективності розвитку галузі, отже - комплексне поняття, що включає в себе можливості збільшення виробництва продукції, та можливості зниження затрат на основі удосконалення використання ресурсного потенціалу - трудових, сировинних, паливно-енергетичних, природних, фінансових та інших видів ресурсів [7, с.81-82].

Класифікація видів резервів представлена в таблиці 1.

Принципова різниця в сучасних теоретичних підходах щодо підвищення ефективності розвитку підприємства полягає не стільки в кількісному визначенні резервів, скільки в якісному складі факторів остання ефективності виробництва.

Таблиця 1

Класифікація видів резервів

Ознаки класифікації	Види резервів
За сферою виникнення	виробничі невиробничі
За видами ресурсів	предмети праці засоби праці праця
За рівнем і масштабами	народногосподарські міжгалузеві галузеві внутрішньовиробничі
Згідно з часом використання	перспективні поточні оперативні
За можливостями реалізації	реальні потенційні
За методами реалізації	технічні організаційні економічні соціальні
За потребами у капітальних вкладеннях	інвестиційні без інвестиційні
За можливостями виявлення	явні приховані

Принципова різниця в сучасних теоретичних підходах щодо підвищення ефективності розвитку підприємства полягає не стільки в кількісному визначенні резервів, скільки в якісному складі факторів остання ефективності виробництва.

Для практичного використання внутрішньовиробничих резервів підвищення ефективності розвитку галузі та їх оцінки виділяють такі групи резервів:

- резерви використання матеріальних ресурсів (сировинних, паливно-енергетичних, допоміжних матеріалів),
- резерви використання основних виробничих фондів, резерви використання живої праці (трудоих ресурсів),
- резерви використання капітальних вкладень та фінансових ресурсів,

– резерви підвищення якості продукції [1, с.121-122].

Загальним методологічним принципом виміру наявних резервів у конкретній галузі є порівняння фактичного рівня використання ресурсів (скупних витрат) з науково обґрунтованими нормами та нормативами, статистичними даними за декілька років, або досягнутим рівнем використання ресурсів та їх витрат на підприємствах галузі після впровадження новітніх досягнень науки, техніки, технології, організації виробництва. Найбільш об'єктивною кількісною оцінкою по кожному виду рівнів є порівняльний аналіз потенційних та фактично досягнутих показників використання окремих видів ресурсів, причому базовим показником ефективності використання виробничого ресурсу може бути як нормативний (оптимальний) рівень, так і максимальний рівень використання ресурсів на вітчизняних і зарубіжних підприємствах відповідної галузі.

Узагальнюючими показниками рівня використання ресурсного потенціалу підприємства виступають показники виробництва продукції на одиницю витрат ресурсів - матеріало-, капітало- та фондівіддача, продуктивність праці, та економічний ефект від поліпшення якості продукції. В економічній літературі до факторів, що впливають на рівень віддачі ресурсів та продуктивність їх використання, відносять сукупність засобів, за допомогою яких мобілізуються і використовуються всі види резервів виробництва. Рациональне використання ресурсів відбувається на основі екстенсивного та інтенсивного характеру виробництва, фактори зростання ефективності умовно поділяються на організаційно-технічні (зростання технічного рівня виробництва – підвищення матеріало- та фондівіддачі, продуктивності праці) та організаційно-економічні (вдосконалення управління, організації праці, структурних змін обсягів та асортименту виробництва) [1, с. 198-201].

Проблема підвищення ефективності використання основних фондів та виробничих потужностей підприємства займає центральне місце в період переходу України до ринкового механізму господарювання. Від її вирішення залежить місце підприємства в системі АПК, його фінансовий стан, конкурентоспроможність у боротьбі за завоювання, збереження і розширення внутрішніх та зовнішніх ринків збуту.

Персонал підприємства, маючи чітке уявлення про роль кожного елемента основних фондів у відтворювальному процесі, фізичному і моральному їх спрацюванні, чинниках, що впливають на використання основних фондів, може виявляти резерви, методи, напрями, за допомогою яких зростає ефективність використання основних фондів і виробничих потужностей підприємства, що забезпечує зниження витрат виробництва й підвищення продуктивності праці.

Слід відзначити, що в умовах формування ринкового механізму господарювання на перший план висувуються такі питання, як технічний рівень, якість, надійність, зовнішній вигляд продукції, а це залежить від якісного складу техніки та ефективного її використання. Підвищення технічної якості засобів праці і оснащеність ними працівників в основному й сприяють зростанню ефективності виробничого процесу.

У процесі виробництва працівники підприємства за допомогою засобів праці впливають на предмети праці і перетворюють їх на різні види готової продукції. Засоби праці (машини, обладнання, будівлі, споруди, транспортні засоби) разом із предметами праці (сировина, матеріали, напівфабрикати, паливо) утворюють засоби виробництва. Виражені у вартісній формі засоби виробництва становлять виробничі фонди підприємства. Залежно від характеру обороту, функціональної ролі і значення в процесі створення нових споживних вартостей, способу перенесення їх вартості на готову продукцію та характеру відтворення засоби праці і предмети праці поділяють на основні і оборотні фонди.

За розмірами основних виробничих фондів та рівнем їх використання визначають виробничу потужність підприємства, яка характеризує максимально можливий випуск продукції заданого асортименту і якості або обсяг переробки сировини за зміну, добу, рік у натуральних показниках при повному використанні виробничого устаткування, площ, а також прогресивної технології, організації виробництва і праці .

Підприємства харчової промисловості виробничу потужність визначають за провідним устаткуванням.

Основними елементами, що визначають величину виробничої потужності підприємства, є:

- асортимент та якість виробленої продукції;
- склад устаткування та його кількість за видами;
- час роботи устаткування і використання площ протягом року;
- прогресивні техніко-економічні норми продуктивності та використання устаткування, виробництва продукції на одиницю площі, нормативи тривалості виробничого циклу і трудомісткості виробленої продукції (надання послуг).

При визначенні річної потужності підприємства необхідно встановити ефективний фонд часу його роботи (режим).

Забезпеченість сировиною, якість сировини – основні умови функціонування підприємства, підвищення обсягів виробництва і якості виробленої продукції. До сировинного чиннику мають бути віднесені засоби мобілізації резервів, пов'язані із забезпеченням виробництва сировиною. Організаційно-технічні чинники об'єднують умови здійснення виробничо-технологічного процесу і характеризують вплив техніко-технологічного рівня розвитку виробництва на рівень віддачі ресурсів. Організаційно-економічні чинники зумовлюють зміни результатів виробництва і віддачі ресурсів під впливом економічних, соціальних, екологічних, інфраструктурних зрушень, безпосередньо не пов'язаних із виробництвом продукції.

Рівень розвитку промисловості і його економічна ефективність визначаються великою сукупністю чинників, які тісно пов'язані між собою і забезпечують найбільш ефективні господарські результати при комплексному і збалансованому їх врахуванні у процесі виробництва. В економічній літературі усі чинники поділяють на п'ять груп: природні; техніко-економічні і технологічні; організаційно-господарські; загальноекономічні; соціальні.

Кожен із цих чинників по-своєму впливає на формування і розвиток промисловості. За ступенем дії вони можуть бути місцевого, регіонального і, меншою мірою, загального характеру. Крім того, за впливом на ефективність виробництва усі чинники можна розділити на дві групи. Перша охоплює ті, що не залежать від товаровиробника, вони формуються державними органами управління. До них відносяться цінова, кредитна і податкова системи, політика державної підтримки галузі, регулювання відносин власності, а також: розвиток науки.

Друга група чинників залежить від самого товаровиробника. До цієї групи відносяться застосування прогресивних технологій, розвиток

матеріально-технічної бази.

Запропонована класифікація чинників та резервів дозволяє виявити і реалізувати резерви підвищення ефективності використання основних фондів в усіх ланках комплексу. [1, с.103-106]

Слід зауважити, що важливим чинниками підвищення ефективності використання основних виробничих фондів є інноваційна діяльність підприємства, як одна із форм інвестиційної діяльності, спрямована на розвиток техніки, технології, організації, удосконалення ринкового механізму господарювання. Інноваційна діяльність є не лише одним із чинників ефективного застосування фінансових ресурсів, вона також розглядає способи і форми використання інвестицій для забезпечення зростання ефективності капіталу.

Різноманітність показників рентабельності визначає альтернативність пошуку шляхів її підвищення. При аналізі шляхів підвищення рентабельності важливо розрізняти вплив зовнішніх та внутрішніх чинників. Такі показники, як ціна продукту і ресурсу, об'єм використовуваних ресурсів та обсяг виробництва продукції, прибутку від реалізації та рентабельності (доходності) продажів, знаходяться між собою в тісному функціональному зв'язку.

Резерви збільшення рентабельності пов'язані з напрямками господарювання підприємства, для керівників і відповідних спеціалістів (менеджерів), важливим є детальне значення масштабів дії, форм контролю та використання найбільш істотних внутрішніх і зовнішніх чинників ефективності на різних рівнях управління діяльністю підприємства.[17, с.12]

Розглянемо головні внутрішні і зовнішні чинники підвищення рентабельності підприємства:

1. Технологія. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, справляють найбільш статичний вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва продукції.

2. Устаткуванню належить провідне місце в програмі підвищення ефективності передусім виробничої діяльності. Продуктивність діючого устаткування залежить не тільки від його технологічного рівня, а й від належної організації ремонтно-технічного обслуговування, оптимальних строків експлуатації,

змінності роботи, завантаженні в часі.

3. Матеріали та енергія позитивно впливають на рівень ефективності, якщо розв'язуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції, раціоналізується управління запасами матеріальних ресурсів і джерелами постачання.

4. Вироби. Самі продукти праці, їхня якість і зовнішній вигляд (дизайн) також є важливими чинниками. Рівень дизайну має корелювати з корисною вартістю, тобто ціною, яку покупець готовий заплатити за вироби відповідної якості. Проте для досягнення високої ефективності господарювання самої тільки користі товару недостатньо. Пропоновані підприємством для реалізації продукти праці мають з'явитися на ринку в потрібному місці, у потрібний час і за добре обміркованою ціною. У зв'язку з цим суб'єкт діяльності має стежити за тим, щоб не виникало будь-яких організаційних та економічних перешкод між виробництвом продукції (наданням послуг) та окремими стадіями маркетингових досліджень.

5. Працівники. Основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності діяльності є працівники – керівники, менеджери, спеціалісти, робітники. Ділові якості працівників, підвищення продуктивності їхньої праці багато в чому зумовлюється діловим мотиваційним механізмом на підприємстві, підтриманням сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі.

6. Організація і системи. Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми управління характеризують добру організацію діяльності підприємства, що забезпечує необхідну специфікацію та координацію управлінських процесів, а отже, вищий рівень ефективності будь-якої складної виробничо-господарської системи. При цьому остання для підтримання високої ефективності господарювання має бути динамічною та гнучкою, періодично реформуватися відповідно до нових завдань, що постають за зміни ситуації на ринку.

7. Методи роботи. За переважання трудомістких процесів досконаліші методи роботи стають достатньо перспективним для забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства. Постійне вдосконалення методів праці передбачає систематичний аналіз стану робочих місць та їхню атестацію, підвищення кваліфікації

кадрів, узагальнення та використання нагромадженого на інших підприємствах позитивного досвіду.

8. Стиль управління, що поєднує професійну компетентність, діловитість і високу етику взаємовідносин між людьми, практично впливає на всі напрямки діяльності підприємства. Від цього залежить, у якій мірі враховуватимуться зовнішні чинники зростання ефективності діяльності на підприємстві. Відтак належний стиль управління як складовий елемент сучасного менеджменту є дійовим чинником підвищення ефективності діяльності підприємства.

9. Державна економічна і соціальна політика істотно впливає на ефективність суспільного виробництва. Основними її елементами є:

- практична діяльність владних структур;
- різноманітні види законодавства;
- фінансові інструменти (заходи, стимули);
- економічні правила та нормативи (регулювання доходів і оплати праці, контроль за рівнем цін, ліцензування окремих видів діяльності);
- ринкова, виробнича і соціальна інфраструктури;
- макроекономічні структурні зміни;
- програми приватизації державних підприємств;
- комерціалізація організаційних структур виробничої сфери.

10. Інституціональні механізми. Для безперервного підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання держава має створити відповідні організаційні передумови, що забезпечуватимуть постійне функціонування на національному, регіональному чи галузевому рівнях спеціальних інституціональних механізмів – організацій. Їхню діяльність треба зосередити на: розв'язанні ключових проблем підвищення ефективності різних виробничо-господарських систем; практичній реалізації стратегії і тактики розвитку національної економіки на всіх рівнях управління.

11. Інфраструктура. Важливою передумовою зростання ефективності діяльності підприємств є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інституцій ринкової та виробничо-господарської інфраструктури. Інші всі підприємницькі структури користуються послугами інноваційних фондів і комерційних банків, бірж та інших інститутів ринкової інфраструктури. Безпосередній вплив на результативність діяльності підприємства справляє належний розвиток

виробничої інфраструктури.

12. Структурні зміни в суспільстві також впливають на показники ефективності на різних рівнях господарювання. Найважливішими є структурні зміни економічного та соціального характеру. Головні з них відбуваються в таких сферах: склад та технічний рівень основних фондів, масштабів виробництва та діяльності; склад персоналу за ознаками статі, освіченості, кваліфікації. [1, с.157-160]

Регулюючи розмір чинників з урахуванням їх взаємозв'язку можна досягти бажаного рівня рентабельності.

Чинники, під впливом яких відбувається зміна рентабельності окремих видів продукції, показано на рис. 2.

На даному рисунку чинники зміни ціни реалізації і собівартості виробу вважаються чинниками першого, а всі інші – чинниками другого порядку. Визначення впливу чинників першого порядку проводиться методом ланцюгових підстановок або методом абсолютних різниць.

Рентабельність реалізованої продукції доцільно аналізувати, враховуючи вплив таких чинників:

- зміна структури та асортименту продукції;
- зміна собівартості продукції;
- зміна відпускних цін на продукцію.

На рівень рентабельності виробництва впливають такі чинники:

- зміна частки прибутку на 1 грн. реалізованої продукції;
- зміна фондомісткості продукції;
- зміна оборотності оборотних коштів.

При визначенні рентабельності підприємства важливе значення має врахування темпів інфляції, відповідно до яких потрібно скоригувати бухгалтерську звітність.

Висновки. Сутність рентабельності полягає в тому, що показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності (виробничої, фінансової, інвестиційної). Вони більш повно, ніж прибуток відображають кінцеві результати господарювання, тому що їх величина показує співвідношення ефекту з наявними чи використаними ресурсами. Їх використовують для оцінки діяльності

підприємства та як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні.

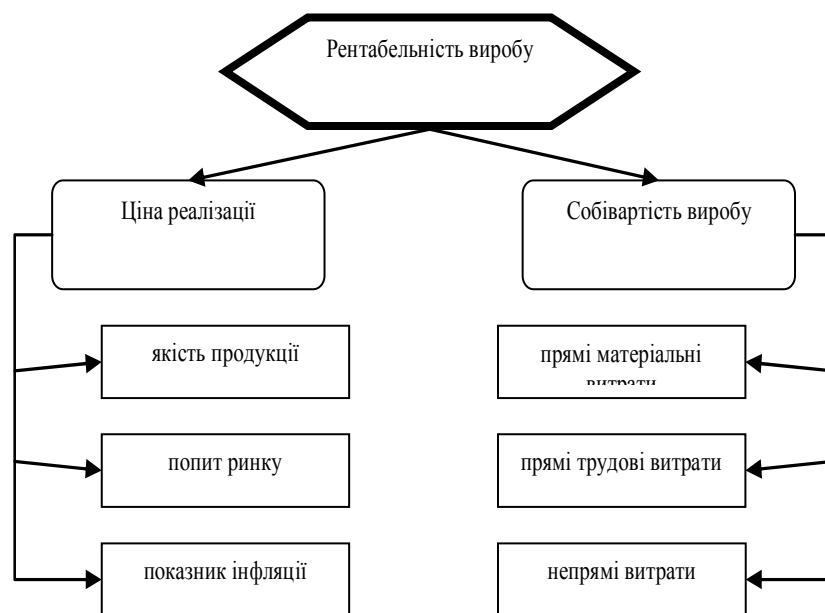

Рис. 2 Чинники, які впливають на рентабельність виробу

Врахування чинників та резервів підвищення прибутковості підприємств харчової промисловості буде сприяти ефективному управлінню рентабельністю.

Література

1. Економічний аналіз: Навчальний посібник / М.А. Болух, В.З.Бурачеський– К.: КНЕУ, 2011. – 540с.
2. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств./ А.М. Поддєрьогін – К.: КНЕУ, 2009. – 460с.
3. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз / К.В. Ізмайлова. – К.: МАУП, 2010. – 152с.
4. Зятковський І.В. Фінанси підприємств / І.В. Зятковський – Тернопіль: Економічна думка, 2012. – 400с.
5. Заїнчковський А.О. Економічний аналіз: Підручник./ А.О.Заїнчковський – 2 вид. – К.: МАУП, 2007. – 354с.
6. Баканов Н.І., Шеремет А.Д. Курс економічного аналізу / Н.І.Баканов, А.Д.Шеремет – К.: Знання Прес, 2011. – 206с.

7. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов К.І. та інші. Фінансова діяльність підприємства: Підручник./ Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов К.І. – К.: Либідь, 2008. – 312с.

1. Ekonomichnyy analiz: Navchal'nyy posibnyk / M.A. Bolyukh, V.Z.Buraches'kyu – К.: KNEU, 2011. – 540s.

2. Poddyer'ohin A.M. Finansy pidpryyemstv./ A.M. Poddyer'ohin – К.: KNEU, 2009. – 460s.

3. Izmaylova K.V. Finansovyy analiz / K.V. Izmaylova. – К.: MAUP, 2010. – 152s.

4. Zyatkovs'kyu I.V. Finansy pidpryyemstv / I.V. Zyatkovs'kyu – Ternopil': Ekonomichna dumka, 2012. – 400s.

5. Zayinchkovs'kyu A.O. Ekonomichnyy analiz: Pidruchnyk./ A.O.Zayinchkovs'kyu – 2 vyd. – К.: MAUP, 2007. – 354s.

6. Bakanov N.I., Sheremet A.D.. Kurs ekonomichnoho analizu / N.I..Bakanov, A.D.Sheremet – К.: Znannya Pres, 2011. – 206s.

7. Bandurka O.M., Korobov M.Ya., Orlov K.I. ta inshi. Finansova diyal'nist' pidpryyemstva: Pidruchnyk./ Bandurka O.M., Korobov M.Ya., Orlov K.I. – К.: Lybid', 2008. – 312s.

Рецензент: Захарченко В.І., д.е.н., професор кафедри зовнішньо-економічної діяльності Одеського національного політехнічного університету

19.04.2016

УДК 009.12:336.71(477)

Вербицька Яна

ДОСТАТНІСТЬ КАПІТАЛУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

Стаття присвячена проблемам забезпечення конкурентної позиції банків за допомогою реалізації стратегії підвищення рівня достатності капіталу. Метою статті визначено обґрунтування теоретико-методичних засад формування конкурентних переваг та напрямів підвищення конкурентоспроможності сучасних банків на